

1. Totstandkoming van het Brussels hoger onderwijs

Kijken we naar de universiteiten die gefinancierd worden met Belgische publieke middelen, dan telt Brussel vandaag vijf universiteiten die één of meerdere campussen hebben op haar grondgebied. De huidige organisatie van het hoger onderwijs in Brussel heeft duidelijk de impact ondergaan van twee processen die ook voor de andere onderwijsniveaus duidelijke sporen hebben nagelaten: de levensbeschouwelijke verzuiling en de federalisering van de Belgische Staat.

In 1834 werd de Université Libre de Bruxelles opgericht als een reactie op de vestiging van een katholieke universiteit te Leuven. Een eerste cursus in het Nederlands zag aan de ULB pas het licht in 1891. In 1935 werd binnen de ULB een afzonderlijke Nederlandstalige afdeling Recht voor de doctoraatsopleiding tot stand gebracht. Andere afdelingen volgden na de Tweede Wereldoorlog, maar op het einde van de jaren 1960 werd uiteindelijk een aparte Nederlandstalige universiteit opgericht: de Vrije Universiteit Brussel. Daarnaast zijn ook drie universiteiten actief die een katholieke stempel dragen: de FUSL (Facultés Universitaires Saint-Louis), de KUB (Katholieke Universiteit Brussel) en de UCL (Université Catholique de Louvain à Bruxelles). De FUSL, sinds begin 2013 Université Saint-Louis, biedt sinds 1929 Franstalige kandidaturen aan in de rechten en de wijsbegeerte en letteren. Uit de FUSL ontstond de Nederlandstalige Katholieke Universiteit Brussel (1969), sinds 2013 een deel van Hogeschool-Universiteit Brussel (HUB). De UCL te Brussel huisvest sinds 1968 de medische campus (St Luc). Naast het universitair onderwijs wordt Brussel gekenmerkt door de aanwezigheid van een groot aantal hogescholen, die hoger onderwijs van het korte en lange type aanbieden. Zo zijn er campussen in Brussel van 4 Nederlandstalige hogescholen en 16 Franstalige tegenhangers.

In juli 2012 werd het 'integratiedecreet' goedgekeurd. Met uitzondering van de academische kunstopleidingen worden vanaf het academiejaar 2013-2014 de academische hogeschoolopleidingen geïntegreerd in de universiteiten. In de Brusselse context betekent dit dat er tal van geacademiseerde hogeschoolopleidingen van de Erasmushogeschool Brussel inkantelen in de Vrije Universiteit Brussel. Studenten die een opleiding volgen aan Hogeschool-Universiteit Brussel of LUCA School of Arts, zullen een diploma ontvangen van de KU Leuven. Zij maken immers deel uit van de Associatie KU Leuven, terwijl de Vrije Universiteit Brussel en de Erasmushogeschool Brussel samen de Universitaire Associatie Brussel (UAB) vormen.

Kenmerkend voor de (recente) internationalisering en uitstraling van Brussel is de vestiging van buitenlandse universiteiten, die er een campus openen en zich profileren op de branding van Brussel als Europese hoofdstad (hoewel sommige instellingen al een langere voorgeschiedenis hebben). Het gaat dan bijvoorbeeld om de Boston University, de University of Wales, de Universiteit Maastricht of nog de Kobe University (Japan). Boston University en Vrije Universiteit Brussel hebben daarbij eveneens het Vesalius College opgericht, waarbij een aantal Bachelor- en Masterprogramma's worden aangeboden in het Engels.

2. De lokalisatie van het hoger onderwijs in Brussel

De hoger onderwijsinstellingen in Brussel zijn verspreid over meer dan 80 sites. Het gros van de studenten, zowat een derde, is gegroepeerd in de zogenaamde universitaire wijk, die gestalte krijgt in onder meer de campussen van de ULB en de VUB op resp. Solbosch en het voormalige oefenplein van de Rijkswacht (campus Etterbeek). Aan Nederlandstalige zijde zijn er vijf hoger onderwijsinstellingen die ongeveer 21 vestigingsplaatsen hebben in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Aan Franstalige zijde gaat het om 19 instellingen met 46 vestigingsplaatsen. De campussen van de Nederlandstalige hoger onderwijsinstellingen bevinden zich deels in de stad Brussel. Vooral de Hogeschool-Universiteit Brussel en de Erasmushogeschool zijn hier sterk

vertegenwoordigd. De campussen van LUCA School of Arts bevinden zich in Vorst en Schaarbeek. In Schaarbeek kan men ook het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen vinden. De campussen van de Vrije Universiteit Brussel zijn in Etterbeek en in Jette gevestigd. Vanaf 2013 opent Vlerick Business School ook een campus in Sint-Joost-ten-Node. De hogescholen aan Franstalige zijde zijn gehuisvest in Brussel-stad, Schaarbeek, Anderlecht, Vorst, Ukkel en Sint-Lambrechts-Woluwe. De grote Franstalige universiteiten bevinden zich in Brussel-stad (Facultés Universitaires Saint-Louis), Elsene (Université Libre de Bruxelles), Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Gillis (Université Catholique de Louvain). Ook in de Vlaamse rand rond Brussel zijn enkele instellingen voor hoger onderwijs gevestigd. Zo is er de campus Parnas in Dilbeek, welke deel uitmaakt van de Hogeschool-Universiteit Brussel. Andere opleidingen die in de rand aangeboden worden zijn evenwel zeer specifiek. Dat is bijvoorbeeld het geval voor het VKI (Von Karman Instituut voor Stromingsdynamica) in Sint-Genesius-Rode of het CTS (Continental Theological Seminary) in Sint-Pieters-Leeuw.

3. Het Nederlandstalig onderwijs in Brussel

Ofschoon studeren in Brussel om verscheidene redenen wordt beschouwd als een extra bonus voor het curriculum, wordt de stad niet altijd gepercipieerd als een 'studentenstad'. Het aandeel van de studenten binnen de totale Brusselse bevolking weegt immers lang niet zo zwaar door als in meer typische studentensteden. Bovendien heeft Brussel als meervoudige hoofdstad heel wat andere functies en lijdt ze ook als studentenstad onder de versnippering van het beleid. Nochtans is er geen enkele Belgische stad met meer studenten dan Brussel. Volgens voorlopige cijfers van 2012 volgden zo'n 90.000 studenten hoger onderwijs in de hoofdstad. Daarvan studeerden er ongeveer 63.000 aan Franstalige instellingen. Wanneer we enkel het Nederlandstalig onderwijs bekijken, is Brussel de vierde grootste studentenstad. Tabel 1 geeft een opsomming van het aantal inschrijvingen bij de (betoelaagde) Nederlandstalige instellingen. Het aantal inschrijvingen is niet volledig gelijk aan het aantal studenten; een student kan zich namelijk voor meerdere opleidingen tegelijkertijd inschrijven.

	Definitieve cijfers 2011-2012	Voorlopige cijfers 2012-2013
Erasmushogeschool	5.115	5.429
HUB-EHSAL	7.665	8.056
HUB-KUBrussel	229	226
LUCA School of Arts	3.956	4.177
VUB	9.823	10.100

Tabel 1: Aantal inschrijvingen, Ministerie van Onderwijs en Vorming, Hoger onderwijs in cijfers, 2012-2013

De cijfers van het academiejaar 2012-2013 van het Ministerie van Onderwijs en Vorming geven aan dat de Universitaire Associatie Brussel met meer dan 14.000 studenten relatief gezien de meest opvallende stijger is wat betreft het aantal inschrijvingen. De Vrije Universiteit Brussel rekruteert haar studenten (2011-2012) vooral uit het omliggende Vlaams-Brabant, in iets mindere mate uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en uit Antwerpen, gevolgd door Oost-Vlaanderen. Met de afstand vermindert ook de rekrutering hoewel 'klassieke' toeleveringsregio's in Limburg en West-Vlaanderen nog steeds studenten naar de VUB blijven sturen. Ook uit Wallonië is een kleine groep studenten afkomstig.

4. Brussel promoten als studentenstad

Nieuwe studenten begeleiden tijdens hun kennismaking met het Brussels gewest was de opdracht van de vzw Quartier Latin, in 1998 in het leven geroepen door alle Nederlandstalige Brusselse hogescholen en universiteiten. Deze organisatie helpt studenten in hun zoektocht naar een kamer in Brussel. Sinds kort neemt Br(ik deze verantwoordelijkheid over. Een andere manier om Brussel het imago van studentenstad aan te meten, is het versterken van partnerschappen tussen universiteiten en hogescholen maar ook met andere actoren in de stad (bv. culturele instellingen). Ook over de taalgrenzen heen wordt er intenser samengewerkt. Zo kunnen we wat betreft onderwijs en onderzoek samenwerkingsverbanden tussen Franstalige en Nederlandstalige hoger onderwijsinstellingen waarnemen. Een mooi voorbeeld hiervan is het Brussels Studies Institute (BSI) dat is ontstaan vanuit een samenwerking tussen de Vrije Universiteit Brussel, de Université Libre de Bruxelles en Université Saint-Louis. Het BSI wordt gezien als een contact- en coördinatieplatform voor academisch onderzoek over Brussel. Onder de koepel 'Brussels University Alliance' werken de Vrije Universiteit Brussel en Université Libre de Bruxelles samen rond pedagogische programma's. Daarnaast zijn er concrete projecten waaraan beide universiteiten participeren zoals 'BRUFACE', georganiseerd voor de ingenieursopleidingen. Samenwerkingsverbanden bestaan eveneens tussen de Nederlandstalige instellingen en de private of internationale instellingen; zo werkt de Vrije Universiteit Brussel bijvoorbeeld samen met Kent University. In het promoten van Brussel als studentenstad worden vaak de internationalisering en de aanwezigheid van Europese instellingen beklemtoond.

Karen Chaltin en Rudi Janssens, 30 september 2013